

Mender Ibolya

Kultúrák találkozása – Könyvtárak és könyvtárosok a kölcsönös megértés szolgálatában – ez volt a Magyar Könyvtárosok Egyesülete (MKE) 42. Vándorgyűlésének központi témája, melyhez szorosan kapcsolódva alakította ki programját az MKE Társadalomtudományi Szekciója is. Villám Judit elnök hozzám küldött leveléből kiderült, hogy az elnökség – mint a témához leginkább illeszkedő intézmény – az Országos Idegennyelvű Könyvtár (OIK) számára ajánlott fel bemutatkozási lehetőséget. Nagy megtiszteltetésként értékeltük a felkérést – ezúton is köszönjük az elnökség tagjainak –, és feltételeztük, hogy a szakmai szervezet a relevancián túl ezzel a gesztussal is elismeri eddigi tevékenységünket, azaz kiemelkedő jelentőségű intézménynek tartja az OIK-ot. Ezért nagy örömmel fogadtuk el a felkérést, de utána azonnal jött a „Jesszusmária, győztünk!” érzés.

A bemutatkozás remek lehetőséget biztosított számunkra, ugyanakkor nem kis fejtörést okozott, hogy milyen mélységben, struktúrában készüljenek az előadások, szakmailag jó áttekintést adva az intézményről, ugyanakkor érdekesekek, informatívak legyenek, lehetőség szerint elkerülve az

ismétléseket, átfedéseket – és a már meglehetősen unalmas (rengeteg apró betű a slide-on, hallgassuk vagy olvassuk? – mert mindkettő ugyanaz) prezentációkat.

2010. július 16-án, a vándorgyűlés második napján, a 14 és 16 óra közötti időszak állt rendelkezésünkre, hogy öt előadással minél átfogóbb képet adjunk könyvtárunk nyelvi és kulturális sokszínűségéről, kiemeljük gyűjteményünk és szolgáltatásaink egyediségét, adatbázisaink hasznosságát, és számot adjunk fejlesztési elképzelésinkről is.

A nagy érdeklődés mellett elhangzott előadások szerkesztett változatát olvashatják az alábbiakban.

További bővebb információkat megtudhatnak a könyvtár honlapjáról: www.oik.hu. A sokszínűség: érték!

A bevezető előadásban röviden ismertettem a könyvtár és az annak helyet adó műemlék épület történetét, a szolgáltatásfejlesztések területén azokról a törekvésekről szoltam részletesebben, melyek korszerűségük vagy egyediségük alapján tarthatnak számot szakmai érdeklődésre, beszámoltam az OIK minőségfejlesztési gyakorlati munkájáról, az általunk használt korszerű kommunikációs csatornákról, a könyvtár működését segítő szervezetekről és a közeli és távolabbi tervekről.

ÁGK-ból OIK

Az OIK a magyarországi szakkönyvtárak között az egyik legfiatalabb: 54 éves. Úgy gondolom, ez nem rossz kor. Már nem fiatal, kialakult a „személyisége”, még nem öreg, tehát jól bírja a változásokat, nem tunyult még el, friss lendületet lehet vinni bele, persze, ha az ott dolgozók is akarják. Nyitott az újdonságokra, fejlődőképes.

Jogelődje az Állami Gorkij Könyvtár, amely 1956 márciusában jött létre három, különféle fenntartó által működtetett orosz

nyelvű könyvtár összevonásával, és kezdte meg működését az V. kerületi Semmelweis utca 1–3. szám alatt, a mai Magyarok Háza épületében. A forradalom idején az épületben és a gyűjteményben súlyos károk keletkeztek, ennek következményeként 1957 elején költözött az intézmény jelenlegi otthonába. Az Országos Idegennyelvű Könyvtár nevet 1989 óta viseli.

Az épület

Könyvtárunk Budapest belvárosában, az V. kerület, Molnár utca 11.-ben, egy 113 éves műemlék épületben működik. Bár kívülről „az utca legromdább épülete” (ezt *Kokas László*, a ház felújításának tervezője írta egyik cikkében, teljesen jogosan), a belépő meglepetéssel fedezi fel az épület különleges szépségeit.

Nehézségek és sikerek sorozata a könyvtár székházának – természetesen a gyűjtemény alakulásától elválaszthatatlan – története. Az épület a Budapesti Katolikus Kör kulturális központja volt, melyet a civil szervezet tagjainak adományából (téglajegyekből) építettek. Az akkor négyszintes épület egy év alatt készült el és került felszentelésre 1897 októberében. A földszinten nyilvános étterem és cukrászda működött, az első emeleten könyvtár, klubszobák és egy gyönyörű bálterem (mai olvasótermünk). A második és harmadik emeleten magánlakások voltak, melyek bérletéből fedezték a kultúrpalota működési költségeit. Az államosítás után a súlyosan megrongálódott épületet előbb méltatlanul díszletraktári célokra, majd később különféle művészeti célokra használták. Itt volt az Állami Hangversenyzenekar (ma Nemzeti Filharmonikusok) próbaterme, majd 1957-től a Gorkij Könyvtárnak adott otthont. A könyvtár először csak a nagytermet és annak előterét kapta meg, majd fokozatosan – és mindmáig tartóan – elfoglalhattuk a ház többi részében található helyiségeket és átalakított lakásokat is. Mindez egyrészt a folyamatos építkezés állapotát feltételezi, másrészt azt, hogy a gyűjtemény fejlődése rendszerint megelőzi a rendelkezésre álló kereteket. Óriási építészeti és szervezési feladatot jelentett a

könyvtárhoz tartozó, de egy másik épületben működő Zeneműtár befogadása a Molnár utcai központi székházba, amit a rendszerváltozást követő reprivatizáció kényszerített ki, és aminek az eredménye egy látványosságként is nevezetes zeneműtár lett. A permanens építkezés és az ezzel párhuzamosan az állami tulajdon és a műemlék védelme érdekében tett folyamatos erőfeszítések következtében az intézmény fokozatosan bővült. Jelenleg a négyezer négyzetméteres épületben, kb. háromezer négyzetméter alapterületen, öt szinten működik. A hatodik szinten lévő magánlakások kivásárlása az elmúlt évek eredménye, de sajnos a terület könyvtári beintegrálására eddig még nem sikerült pénzt szereznünk. Az épület átfogó funkcióvizsgálatát az elmúlt években a *Mányi István* Ybl-díjas építész vezette cég elvégezte, terveink a bővítésre és ezzel együtt a közösségi terek növelésére, korszerűsítésére készen vannak.

Használók és munkatársak

Az OIK nyilvános könyvtár, az irodalomtudomány, a nyelvtudomány és a nyelvtanulás, a zeneművészet és a zenetudomány, valamint a kisebbségi kérdéskör tekintetében országos szakkönyvtár, a magyarországi kisebbségi könyvtári ellátás koordinációs központja, ODR-tagkönyvtár, így használója lehet mindenki, aki a gyűjtemény iránt érdeklődik. Ugyanakkor fontos ismernünk, hogy kik a használóink, milyen összetételű a látogatói kör, hogy igényeiket felmérve folyamatosan fejlesszük szolgáltatásainkat.

Használóink felsőoktatási és középiskolai diákok, tanárok, nyelveket tanuló és beszélő érdeklődők, irodalmárok, nyelvészek, zenészek, műfordítók. 2009-ben 4000 regisztrált használónk volt, a látogatók száma 50 ezer, a távhasználat 200 ezer, a kikölcsönzött dokumentumok száma 67 ezer volt.

Azt, hogy számunkra legfontosabb a használó, nemcsak szóban hirdetjük, hanem 2009-ben először ítéltük oda „Az év olvasója” címet, melyet a munkatársak javaslatai és az azt követő titkos szavazás alapján hűséges használónk, *Christopher White* skót író, költő, műfordító nyert el.

Ajándékkönyv
Grafika: Kocsis Zsivka

Az olvasók és távoli használók még jobb kiszolgálása érdekében jelenleg 69 fő dolgozik az OIK-ban. A létszám (2004-ben 80 fő) és a felsősokú végzettségű munkatársak arányának (2004-ben 80%) évek alatt történő önkéntes és tudatos csökkentése lassan eléri az optimálisabb szintet, amelyben megfelelőbb a középfokú végzettségű és kiegészítő feladatokat ellátó munkatársak aránya. Ugyanakkor folyamatos a fiatalítás, bár még így is ötven év feletti a munkatársak fele, és mindössze hárman vannak húsz és harminc év közöttiek. Ez előny is lehetne, a nagy tapasztalattal bíró, évtizedek óta az intézményben dolgozó kollégák jelenléte nagy biztonságot, folyamatosságot ad, de a fiatalok friss tudása, gyorsabb reagáló képessége és változások iránti fogékonysága elengedhetetlen. Bár kimondhatjuk azt, hogy ez nem minden esetben korfüggő.

34 munkatársunk rendelkezik egy vagy több nyelvvizsgálóval, a beszélt nyelvek száma tizenhat (angol, bolgár, cseh, eszperantó, francia, görög, horvát, lengyel, német, norvég, orosz, román, spanyol, szlovák, szerb, szlovén).

Az osztályszerkezetet tekintve – sajátos gyűjtőkörünk és a nemzetiségi terület koordinálása miatt – a munkatársak csaknem fele gyűjteményfejlesztési, feldolgozási, adatbázis-építési és nemzetiségi területen dolgozik. Az olvasószolgálati feladatokat 25 fő látja el, két műszakos munkarendben, az igazgatási, gazdasági és működési feladatokat minimális személyzettel végezzük. Kiszervezéssel (külső munkavállalóval vagy szolgáltatóval) biztosítjuk a műszaki, jogi, szállítási, belső ellenőrzési, nyomdai és kötetészeti munkák ellátását.

A szolgáltatások fejlesztése

A szakmai hallgatóságra tekintettel előadásomban nem tértem ki az OIK hagyományos szolgáltatásaira (helyben használat, kölcsönzés, könyvtárközi), az ezeket támogató infrastruktúrára, kivétel ez alól a Nyelvstúdió. Ennek kölcsönözhető és helyben használható, tudatosan és folyamatosan fejlesztett gyűjteményével 79 nyelv tanulásához biztosítunk nyomtatott és multimédiás dokumentumokat, ugyanakkor keressük a lehetőséget a már elavult berendezések lecserélésére.

Az elmúlt években olyan használóbarát szolgáltatásokat vezettünk be, amelyekkel megkönnyítettük a beiratkozást (a Nyelvpárádé rendezvényeken, az ELTE Könyvtári és Bölcsész Napon, zeneiskolákban biztosítottunk helyszíni, közvetlen beiratkozási lehetőséget). Olvasóink ingyenes jelszóval otthonról online hosszabbíthatják kölcsönzéseiket és kezdeményezhetnek előjegyzést. E-mailben előzetes értesítést küldünk a kölcsönzési idő és az olvasójegy érvényességének közelgő lejáratáról, változó nyitva tartásról. Kérhetnek chaten tájékoztatást, saját laptopjuk védelmére laptopzár kölcsönözhető, s aki nem hoz magával, az laptopot is kölcsönözhet. A speciális gyűjtemény és szaktudás a témafigyelés és bibliográfiakészítés hozzáadott értéke, és folyamatosan gyarapodik digitális gyűjteményünk is. Erről és a nyelvi referensek (angol, német, cseh, finn, francia, szlovák, szerb, orosz, lengyel) rendszeres könyvajánlóiról is folyamatosan tájékozódhatnak honlapunkon.

Minőségfejlesztés a gyakorlatban

A szakmai sajtóban megjelent több publikációból is ismert, hogy az OIK 2005 óta részt vesz a Könyvtári minőségfejlesztés 21 programban. A megváltozott munkatársi szemléletnek, a folyamatos ez irányú képzéseknek és az ebben részt vevők szorgalmának köszönhetően rengeteg munkát végeztünk: megalkottuk az intézmény stratégiai tervét két időszakra (2005–2008, 2009–2013), elvégeztük az ezekhez kapcsolódó felméréseket, elemzéseket (SWOT-, PGTI-ana-

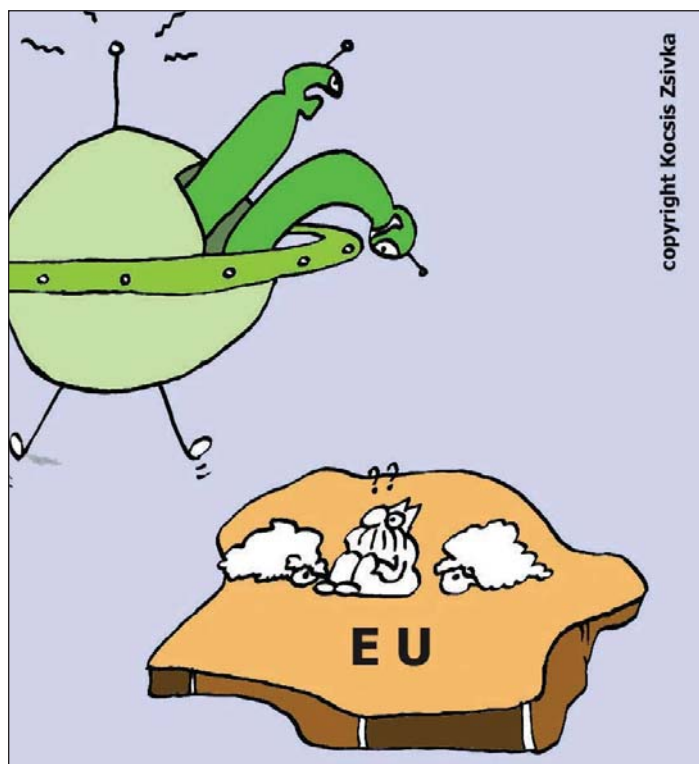
lízisek, kulcsfontosságú területek és teendők kijelölése), több használói, partneri és dolgozói elégedettség-mérést végeztünk, megtörtént a munkafolyamatok azonosítása és szabályozása, elkészült az OIK Minőségi Kézikönyve.

A minőségelvű szemlélet nélkül nem vághattunk volna bele abba a bonyolult – csaknem ötven kolléga összehangolt munkáját igénylő – munkafolyamatba, amelyet az olvasók régi tartozásainak behajtására kezdeményeztünk. Bár a feladat egy részét professzionális követeléskezelő cég végzi, a könyvtárat személyesen, levélben, telefonon, e-mailben megkereső – sokszor tartozásukat el nem ismerő, ingerült vagy éppen kedvesen együttműködő és segítőkész – olvasók „kezelése”, a behajtással járó naprakész információszolgáltatás, kötelező pénzügyi és informatikai teendők, az elvesztett könyvek pótlására azonnali reagálás – mindez igen összetett feladat. Az elmúlt évek egyik legsikeresebb tevékenységének tartom ezt a munkát, melynek eredményekén másfél év alatt csaknem 500 dokumentum került vissza könyvtárunkba, és eddig nettó 4,3 millió forint bevétel keletkezett, melyet teljes egészében állománygyarapításra fordítottunk.

Ugyancsak újszerű kezdeményezésünk, hogy 2009-ben kísérleti jelleggel elvégeztük a *dolgozók munka- és teljesítményértékelését*. A vezetői testület által kidolgozott és jóváhagyott szempontrendszer alapján minden munkatárs teljesítménye számszerűsítve került értékelésre, ehhez kértük a kolléga önértékelését, valamint személyes beszélgetésre is sor került minden munkatárssal, melynek keretében megismertük terveit, elképzeléseit, a munkával kapcsolatos ötleteit, problémáit. Minden munkakörre egységes értékelő lapot készítettünk, melyen meghatároztuk azokat a kompetenciákat, amelyek a könyvtár valamennyi dolgozójától, az adott osztály munkatársától, és melyek a munkakörben elvárhatóak. Értékelésre került a gyakorlati munka és az elvégzett többletfeladatok is. A tavalyi tapasztalatok alapján, a szempontrendszer és az értékelés további finomítása után ez évben is elvégezzük ezt az értékelést.

A kommunikáció korszerű eszközei

Szerénytelenség nélkül leírhatom, hogy az utóbbi években kialakult új kommunikációs csatornák használatában az OIK országos szinten is élen jár. A *Kávészünet*, az OIK blogja (<http://oik.klog.hu>) 2007-ben azzal a céllal indult, hogy a *könyvtári honlapnál rugalmasabb, többcélú felületet hozzunk létre*, amely teret enged szubjektívebb véleménynek is (könyvajánlók, élménybeszámolók stb.), illetve, hogy a hozzászólásokon keresztül kevésbé formális irányba mozdítsa el a könyvtár és a felhasználó közötti kommunikációt. A blog statisztikáját áttekintve azt láthatjuk, hogy a rendszeres frissítés és a lefedett témák sokszínűsége okán teljesülnek a célkitűzések. (2010 első félévében 77 bejegyzés volt.) A munkatársak folyamatosan küldenek híreket, ajánlókat, meghívókat és élménybeszámolókat a „szerkesztőségnek”, s ennek hatását a folyamatosan emelkedő látogatószám visszaigazolja (2010 első félévében 7381 látogató).

copyright Kocsis Zsivka

2008 januárjában indítottuk el az OIK hírlevelét, melyből évente tizenegy számot „jelentetünk meg” és juttatunk el online több száz használónkhoz és az OIK baráti kör tagjaihoz. Osztályonként egy-egy kapcsolattartó kolléga felelős az anyagok elké-

Kultúrák találkozása
Grafika: Kocsis Zsivka

Tószegi Zsuzsanna
fotókiállításának
megnyitója

szüléséért, összegyűjtéséért, egy munkatársunk végzi a lektorálást, legalább két fő a korrektúrázást. A megjelenést követő hónapban honlapunkon is olvashatók a hírcikkek. Az állandó rovataink keresztül tájékoztatást adunk a könyvtár híreiről és eseményeiről, havi újdonságainkról, rendezvényeinkről, irodalmi és zenei évfordulókról, pályázatokról.

2010 márciusától található meg az OIK a Facebookon. Ez idő alatt csaknem 50 bejegyzés született, a rajongók száma augusztus 1-jén 300 fő. A folyamatosan bővülő körhöz hetente több hírt, információt is eljuttatunk ezen a világszerte közkedvelt felületen.

Az OIK működését segítő civil szervezetek

Nagy öröm számunkra, hogy 2008-ban két civil szervezet jött létre az OIK céljainak támogatására.

A „Hogy az idegen nyelv ne legyen idegen!” Alapítványt egy, a könyvtárunkhoz közel álló személy hozta létre, kuratóriumában több neves személy is részt vesz. A szervezet 2009-től sikeres pályázatokat nyújt be saját működésére és az OIK céljaira. Segítségükkel bővült hangoskönyv-gyűjteményünk, és a Nyelvek Európai Napja programjait is támogatták.

A Könyv(tár)Támasz Egyesület – az OIK baráti köre közel száz taggal működik. A szervezeten belül külön szekció a Zene-műtárat támogatók köre, akik adományokat gyűjtöttek opera DVD-k vásárlására.

Mindkét civil szervezet több pályázati támogatást nyert el ebben az évben is.

A szervezetekkel kapcsolatos legfontosabb információk, dokumentumok a honlapunkon megtalálhatók.

Előadásom végén vázlatosan ismertettem az OIK közeli és távolabbi terveit, ezzel is betekintést nyújtva a folyamatos fejlesztő munkába.

2010. évi terveink között kiemelkedik az új honlap beindítása, amely portál jellege miatt az eddig statikus felület helyett interaktív, „percrekés” és reményeink szerint még áttekinthetőbb és informatívabb lesz, valamint lehetőség nyílik 24 órás szolgáltatások – adatbázisaink jelszóval történő távoli elérése – megvalósítására is.

Az új portálon a nyertes TÁMOP-pályázat megvalósításával zenei és nemzeti alportál működik (ezekről a későbbi előadásokban részletesen hallhattak az érdeklődők), valamint ugyanebből a forrásból „OIK ősz” címmel média- és pr-kampányt valósítunk meg a könyvtár megismertetése érdekében, mellyel célunk a potenciális használók megszólítása minden lehetséges csatornán. A vándorgyűlés után vált ismertté az akkor ott még csak remélt tény, hogy az OIK fizikai és infokommunikációs akadálymentesítési pályázata (KMOP 4.4.2) sikeres volt, s ennek megvalósítása is elkezdődhet az idén.

Az OIK
facebook oldala

Terveink között szerepel, hogy újszerű programokkal bővítjük rendezvényeink sorát. Itt gondolunk a már sikeres biblioterápiás foglalkozások (Műkinccsvadászat) folytatására, havi rendszerességgel jelentkező jazz klub beindítására, valamint több idegen nyelv kötetlen, klubszerű gyakorlására is keressük a lehetőséget.

A fentiek megvalósításához szükséges a szakképzett, elkötelezett, kreatív munkatársi gárda további fiatalítása, és távlati célunk a Minősített Könyvtár cím elnyerése. ■